

Schadelijke Insekten in 1968

door

G. VAN ROSSEM, H. C. BURGER en C. F. VAN DE BUND

Plantenziektenkundige Dienst, Wageningen

Het jaar 1968 bleef zonder hoogtepunten op toegepast entomologisch gebied. In april trad in het noorden en oosten van het land een aardvlo, *Chaetocnema concinna* (Marshall) schadelijk op aan pas gezaaide bieten. Het schadebeeld deed sterk denken aan dat van springstaarten. De schade werd in de hand gewerkt door de aanhoudende droogte in het voorjaar.

In het zuid-oosten is in juni een zware aantasting op tarwe en andere granen geweest van de grote graanluis, *Sitobion avenae* (Fabricius). Er is niets tegen gedaan omdat de bestrijding niet rendabel wordt geacht.



FOTO PD.

Fig. 1, Door *Apamea sordens* (Hufnagel) aangetaste tarwekorrels.

COLEOPTERA

In ongepelde grondnoten uit de Soedan troffen wij de Bruchide *Caryoborus gonagra* (Fabricius) aan. Deze kever is verspreid over de tropische gebieden der aarde en ontwikkelt zich in grondnoten, tamarindevruchten en in de vruchten van andere Leguminosae. Het is bekend, dat de ontwikkeling mogelijk is in ongepelde grondnoten die opgeslagen zijn. De eieren die op de peul of op de zaden zijn gelegd, komen bij een temperatuur van 27°C na ongeveer 7 tot 10 dagen uit.

De larven dringen in de zaden door en vreten deze uit. De verpopping vindt plaats in een van tevoren door de larve geknaagde holte. De duur van de gehele cyclus neemt bij 27°C ongeveer 70 dagen in beslag. De snelste ontwikkeling die wordt opgegeven, is 42 dagen voor de gehele cyclus bij 30°C. Een aantasting door *Caryoborus gonagra* wordt in ons land zelden aangetroffen in geïmporteerde produkten. WIEBES (1961) vermeldt een import uit Curaçao.

DIPTERA; Cecidomyiidae

Te Etten werd op een kwekerij een aantasting van grove den (*Pinus sylvestris*) door de galmug *Thecodiplosis brachyntera* (Schwaegrichen, 1835) geconstateerd. De oranje-rode galmug vliegt tussen eind april en eind mei. De eieren worden in groepjes aan de naaldbasis van *Pinus*-soorten afgezet. De oranje-rode larven vreten aan de basis van de naalden, in de naaldschede. Als gevolg hiervan blijven de naalden kort, ze vergelen in de herfst en vallen dan af. De larve overwintert in de schede van de afgevallen naald. De aantasting was al in 1928 gesignaleerd door het Staatsbosbeheer en de Plantenziektenkundige Dienst (VAN STEYN, 1928).

HYMENOPTERA; Xiphydriidae

Uit dood berkehout, afkomstig van Maarsseveen, kweekten wij houtwespen van de soort *Xiphydria camelus* (Linné). De larven van deze soort ontwikkelen zich in dood hout van elzen en berken. Over het algemeen worden slechts dunne stammetjes en takken aangetast. *X. camelus*, die in geheel Europa voorkomt, wordt voor ons land als zeldzaam opgegeven (KABOS, 1954). Wij twijfelen eraan of dit wel zo is, aangezien wij de wespen verscheidene malen hebben ontvangen uit ons land.

Uit hetzelfde materiaal verkregen wij parasieten van *Xiphydria*, nl. *Rhysella curvipes* (Gravenhorst, 1829) (Ichneumonidae, Pimplinae).

LEPIDOPTERA; Noctuidae

In een partij Duitse tarwe van de oogst 1968 werden rupsen aangetroffen van *Apamea sordens* (Hufnagel) (Duitse naam: Queckeneule of Ähreneule). Deze rupsen bevinden zich op het graangewas waarvan zij aanvankelijk het blad vreten. Later begeven zij zich naar de melkrijpe en rijpe korrels, waaraan zij schade veroorzaken. Zodoende worden de rupsen door de moderne maai-dorsmachines medegenomen naar de opslagplaatsen van het geoogste graan. In de droge partij kunnen deze dieren zich echter niet handhaven. De aantasting komt daardoor teneinde. De door *A. sordens* aangetaste droge korrels lijken op het eerste gezicht nogal op graanklander-korrels. Hierdoor ontstaan in de praktijk moeilijkheden met dergelijke partijen. Een aanzienlijk aantal aldus aangetaste korrels kunnen allerlei secundaire aantastingen in de hand werken (fig. 1).

Tortricidae

Uit anjers (bloemen), geïmporteerd uit Zuid-Afrika, kweekten wij een vlindertje op, dat door Dr. A. DIAKONOFF (Rijksmuseum van Natuurlijke Historie, Leiden) werd gedetermineerd als *Epichoristodes acerbella* (Walker, 1864). Deze soort is bekend van Zuid-Afrika en Madagaskar. In de omgeving van Pretoria is schade

van de rupsen aan openlucht culturen van anjers vastgesteld. Import van deze bladroller in ons land is beslist ongewenst.

In een particuliere tuin te Anna Paulowna boorden rupsen van *Cnephasia longana* (Haworth) zich in onrijpe vruchten van aardbeien. Hoewel de schade beperkt bleef, lijkt het de moeite waard het geval te vermelden, omdat dit schadebeeld ons nog niet eerder onder ogen is gekomen. *C. longana* is een zeer polyfage soort, die vooral schade aan vruchtbomen veroorzaakt door het uitboren van jonge twijgen.

HEMIPTERA; Coccoidea; Pseudococcidae

Op een *Cissus antarctica* werden wolluizen van de soort *Pseudococcus adonidum* (Linné), de langstaartwolluis, aangetroffen. Deze wolluis komt in de meeste tropische en subtropische gebieden der wereld in de open lucht voor. In de meer gematigde gebieden wordt de soort gevonden in kassen, alwaar zij kan leven op vele soorten van gewassen. Hoewel *P. adonidum* ook in Nederland wel eens in kassen schijnt te zijn gevonden, hebben wij deze soort nooit eerder ontvangen. Het is dus in ieder geval een weinig voorkomende wolluis in ons land, in tegenstelling tot de verwante *Pseudococcus maritimus* auct., die algemeen wordt gevonden in kassen en op kamerplanten.

Van een particulier ontvingen wij materiaal van laurier (*Laurus nobilis*) met daarop wolluizen behorende tot *Pseudococcus fragilis* Brain, die eveneens verwant is aan de reeds genoemde *P. maritimus* auct. *P. fragilis* is voor zover wij weten slechts éénmaal eerder in ons land gevonden (schriftelijke mededeling van Dr. A. REYNE). Wel is zij geregeld in Europa in kassen aangetroffen. Het land van herkomst is waarschijnlijk Australië, vanwaar de verspreiding heeft plaats gehad over vele tropische en subtropische streken. In Zuid-Engeland komt *P. fragilis* in de open lucht voor (WILLIAMS, 1962). Ook deze Pseudococcide is polyfaag.

Diaspididae

Ananas-planten, afkomstig uit Hawaï, waren aangetast door de schildluis *Melanaspis smilacis* (Comstock). Deze soort is oorspronkelijk waarschijnlijk afkomstig uit tropisch Amerika, maar later over vele tropische gebieden verspreid geraakt met de waardplant Ananas. Deze schildluis leeft uitsluitend op Monocotylen.

Aphidoidea; Phylloxeridae

Te Belfeld (L.) deed zich op een kwekerij een ernstige aantasting voor op *Salix alba* van *Phylloxera salicis* (Lichtenstein). Deze soort leeft in kleine aantallen in schorsspleten van *Salix alba* en *S. fragilis*, slechts zelden ontwikkelt zich een zware aantasting.

ACARINA; Oribatulidae (mosmijten)

In een vrijstaande woning met een rieten dak te Doetinchem deed zich een plaag voor van de mosmijt *Phauloppia lucorum* (C. L. Koch). Deze mijten voeden zich met schimmels en algen en het is dus aan te nemen dat zij afkomstig waren uit

het rieten dak. Het optreden van deze diertjes is volkomen ongevaarlijk. Het gebruik van chemische middelen in huis tegen de rondlopende mijten is zinloos, omdat men hiermede de bron van de invasie niet wegneemt.

Op een tweetal plaatsen trad de mijt *Humerobates rostromellatus* Grandjean massaal in huizen op. Deze mijten komen veel voor tussen dorre bladeren onder bomen en tussen mos op boomstammen. Zij voeden zich met schimmels en algen. Ook in dit geval zijn de mijten geheel onschadelijk, al kan het talrijk optreden in huizen wellicht enige last veroorzaken. Wij adviseerden een strook van een meter breedte rond het huis vrij te maken van humus en blad en deze strook te bedekken met een laag zand. Bestrijding van de mijten met chemische middelen heeft geen zin en draagt alleen bij aan het bederf van het milieu.

Trombidiformes; Phytoptipalidae

Wij ontvingen materiaal van *Fuchsia* waarop zich mijten van de soort *Brevipalpus essigi* Baker bevonden. Deze mijt is in ons land nog niet eerder gevonden. Het betreft hier een nearctische soort uit Californië en Mexico. Het is niet opgehelderd waar de betreffende *Fuchsia* vandaan kwam, maar het geval is een goed voorbeeld van een soort uit een ander fauna-gebied die hier ongemerkt binnenkomt.

Summary

Notes on some insects and mites causing damage or trouble in the Netherlands in 1968.

Literatuur

- KABOS, W. J., 1954, Vliesvleugelige Insecten — Hymenoptera. I. Algemene Inleiding. II. Halm-, Hout- en Bladwespen. Wetensch. Med. kon. ned. nath. Ver. 11 : 1 - 15.
- STEIN, J. A. VAN, 1928, De dennennaalschedegalmug. *Tijdschr. Pl.Ziekt.* 34: 181.
- WIEBES, J. T., 1961, *Caryoborus gonagra* (F.) en *Sitophilus linearis* (Herbst), ingevoerd met tamarinde-vruchten uit Curaçao; met bijzonderheden ter onderscheiding van drie *Sitophilus*-soorten (Coleoptera, Bruchidae en Curculionidae). *Ent. Ber.* 21 : 234 - 236.
- WILLIAMS, D. J., 1962, The British Pseudococcidae (Homoptera: Coccoidea). *Bull. Br. Mus. nat. Hist. Entomology* 12 (1) : 1 - 79.

Agriotypus armatus Walker in Curtis (Hym., Ichneum., Agriotypinae). In de verzameling van Br. ARNOUD, die nu in het Maastrichtse Museum is opgenomen, ontdekte ik een voor Nederland niet alledaagse sluipwesp. Het betreft *Agriotypus armatus*. Gastheren zijn larven van Trichoptera en wel uit de genera *Silo* en *Goera*. Dr. J. Th. OUDEMANS vermeldt nog in een voetnoot (De Nederlandsche Insecten: 342, 1900), dat de parasiet nog niet in Nederland was gevonden.

Br. VIRGILIUS hielp mij aan de volgende gegevens: de soort komt voor in alle Zuidlimburgse beken, waar genoemde genera kokerjuffers aanwezig zijn: de Geul, de Gulp, de Mechelse beek, de Landens (een zijbeekje van de vorige) en in het Vaalserbroek.

Voor literatuur zie REDEKE, H., Hydrobiologie : 354, 1948.

G. DEN HOED, Oude Amersfoortseweg 325, Hilversum.